

Om fruktodlareföreningar : Föredrag

Lind, Gustaf,

12 H x Br.

National Library
of Sweden

Elkon.
Trädg.
Sällsk.
Och
Gustaf Lind.

Om fruktodlareföreningar.

Föredrag hållet vid Hushållningssällskapets extra sammanträde i Flen
den 24 Augusti 1907.

Af Gustaf Lind.

Under 1700-talet och långt in på 1800-talet var det hufvudsakligen i trädgårdarna vid de stora herresätena, där det bedrefs någon fruktodling, åtminstone att tala om. Frukt ansågs nämligen då mera som en lyxartikel, hvilken endast de förmögna kunde ha råd att bestå sig med. Man odlade nog frukt i de gamla herregårdsträdgårdarna äfven af intresse för själfva odlingen, och en och annan gång gjorde sig äfven rent pomologiska hänsyn gällande såsom i fråga om riksrådet Grefve Gustaf Bonde, hvilken från början af 1700-talet ända till sin död 1764 verkställde stora fruktträdsplanteringar vid sin egendom Hesselby vid Mälaren, och hvars anteckningar rörande fruktodlingsförsöken därstädes äro af allra största intresse för den, som studerar vår fruktodlings historia. Att odla frukt för att därpå skörda någon ekonomisk vinst hade man emellertid på den tiden inte minsta tanke på.

Vid midten af 1800-talet började intresset för trädgårdsskötseln, framförallt för fruktodlingen, att allt mer och mer göra sig gällande, men, först sedan hushållningssällskapen började lämna några betydligare anslag till trädgårdsskötseln,

tog fruktodlingen mera fart, och fruktträdgårdar började uppstå litet hvarstädes i bygderna. Man riktade dock till en början sina sträfvan den mera på att väcka intresse för trädgårdsskötsel, att få till stånd en liten trädgård omkring hvarje stuga, än att därigenom bereda dess innehafvare inkomster. Som följd härpå brydde man sig mindre om, hvad som planterades, hufvudsaken var blott, att träd, sak samma af hvilka sorter, planterades. Man satte t. o. m. oförädlade träd, och än i dag lär allmogen i ett af våra från fruktodlingssynpunkt sedt gynnsammast lottade län föredraga sötäpplen och »piggpäron» d. v. s. vildpäron framför ädla sorter.

Man ville ha en trädgård kring sitt hem, det var hufvudsaken. På någon inkomst af densamma tänkte man ej.

Med tiden började man emellertid komma underfund med, att fruktodlingen lönade sig, och att fruktträdgården mången gång kunde lämna god afkastning. Man började litet hvarstädes plantera fruktträd i ganska stor skala, men med den ringa erfarenhet om fruktodling, som då förefanns, hade man i allmänhet ej ens förstånd om att välja lämpliga platser för

planteringarna än mindre lämpliga sorter etc. Man trodde sig med fördel kunna sätta fruktträd i hvilken jordmån som helst, ja t. o. m. där, hvarest landtbruksväxter med ringa framgång kunde odlas. Följden blef, att fruktträdgårdsplanteringarna mångenstädes misslyckades, och intresset för fruktodlingen på sina håll började slappna af. Man begick äfven grofva fel vid själfva planteringen i fråga om afstånd, vid sortval, vid beskärning och trädens skötsel i allmänhet, fel, som ännu i dag tydligt framträda äfven i landets största och bästa fruktträdplanteringar.

Emellertid har man, i den mån insikten om rationell fruktodling blifvit mera allmän, kommit underfund med, att fruktodlingen rätt bedrifven kan blifva en god och lönande binäring icke blott vid det stora utan jämväl äfven och kanske i ännu högre grad vid det mindre jordbruket. Ett par exempel härpå från sista året kan jag ej underlåta att anföra, ehuru med den bestämda reservationen, att lika goda resultat icke på långt när på alla platser och under alla förhållanden kunna uppnås. En kyrkoherde i Östergötland meddelade för en tid sedan, att han på sina 250 fruktträd, af hvilka blott en 15 st. voro mer än 13 år gamla, under fjoråret erhållit en inkomst af 2,050 kronor. En apotekare nere i Skåne lär, enligt hvad man berättade därnere, af sin ett tunnlands areal omfattande fruktträdgård under förra året haft en inkomst af 5,000 kronor. Dessa båda exempel visa icke blott hvad fruktodling rätt bedrifven kan inbringa utan äfven, att man visst icke behöfver vara någon fruktodlare ex professo för att nå mycket goda resultat. Det fordras blott, att man äger verkligt intresse för saken samt förstår sig på

icke blott att välja för orten och händeln lämpliga sorter utan äfven att behandla och afyttra skördarna på ett ändamålsenligt sätt.

De åtgärder, som från hushållningssällskapens sida hittills i allmänhet vidtagits, ha gått ut på att söka väcka intresse för fruktodlingen. Detta har man bäst trott sig kunna göra genom att sätta de mindre bemedlade bland landtbefolkningen i tillfälle att gratis eller för en ringa penning förskaffa sig fruktträd samt genom att låta länsträdgårdsmästarna fara omkring och plantera dessa fruktträd och, där så kunnat ske, äfven beskära dem en eller annan gång.

Nu är det dock så här i världen, att det man får för intet eller för mycket billigt pris, det vårdar man ej i allmänhet så väl, som dem man måste köpa dyrt. Och hvarför? Jo, man köper i regel ingenting annat än det, som man intresserar sig för att äga, och därför vårdar man detta, när man väl fått det i sin ägo. Men när man får något till skänks eller för en spottstyver, kan det ofta vara saker, som man ej har något verkligt intresse för, och som man därför ej på längden bryr sig om att vårda, äfven om man nog tyckte, att det var bra att få. Så har det nog gått med en stor del af de fruktträd, som våra hushållningssällskap landet rundt utdelat gratis eller för nedsatt pris. Litet öfverallt äfven i de för fruktodling allra gynnammast lottade provinserna nödgas man nog, om man vill vara ärlig, erkänna, att en mycket stor procent af dessa träd blifvit till ringa eller ingen nytta.

Men å andra sidan måste erkännas, att detta sätt att befrämja fruktodlingen till en början nog haft fullt goda skäl för sig, ty huru skulle man väl på annat sätt

kunnat få några fruktträdsplanteringar till stånd vid de mindre hemmen, åtminstone icke i så stor utsträckning som nu någonstades är fallét?

För framtiden torde väl hushållningssällskapen emellertid företrädesvis böra rikta sina sträfvan den på att genom en rationell trädvård samt framför allt genom frukt-skördarnas behandling och afyttring på ett ekonomiskt ändamålsenligt sätt söka afvinna redan befintliga fruktträdsbestånd högsta möjliga ekonomiska afkastning. Ju större denna blir, desto lifligare kommer intresset för fruktodlingen att blifva. Ju flera riksbankssedlar för försald frukt jordbrukaren eller handverkaren får stoppa i sin plånbok, desto flera fruktträd kommer han helt säkert att plantera, och han skall ganska snart komma underfund med, att de pengar, som nedlagts i inköp af fruktträd, äro ett väl förräntadt kapital. Först när ett företag, vara hvad det nu vara må, bär sig och lämnar god vinst, först då uppstår hos den, som äger det samma, ett verkligt intresse. Så ock med fruktodlingen. Man må ej tro sig kunna väcka intresse för fruktodling genom att endast plantera fruktträd. Nöjet att odla fruktträd i och för sig utan tanke på vinst kan ju åtminstone för de allra flesta icke vara så särdeles lockande. Sträfvan den böra därför gå ut på att förhjälpa fruktodlaren till att få ekonomisk vinst af sina fruktträd, ju större desto bättre, sedan kommer nog intresset och därmed en gifvande fruktodling af sig själfvt.

Skall detta mål kunna nås, blir det alltså nödvändigt att hushållningssällskapens verksamhet, hvad fruktodlingens befrämjande angår, till väsentlig del omläggas, i det att den inriktas på åstadkommande af såväl rationell trädvård som att frukt-

skördarna behandlas och afyttras på för odlarna fördelaktigaste sätt. Nu har det visserligen från ett och annat håll ifrågasatts, huruvida det verkligen vore fullt riktigt, att allmänna medel, och det är ju sådana åtminstone i öfvervägande grad, som hushållningssällskapen förfoga öfver, användas för underlättande af försäljningen af alster, som af enskilde frambringas. Häremot bör dock först erinras, att försäljningen af trädfrukten redan på grund af dennas ömtåliga beskaffenhet är förenad med större svårigheter än försäljningen af de flesta andra varor. Blir nämligen frukten ej behandlad på rätt sätt och afyttrad i rätt tid, blir den så godt som värdelös. Då nu frukt till miljoner kronors värde årligen importerats, måste det väl ur nationalekonomisk synpunkt sedt anses berättigadt, att allmänna medel offras på att nedbringa denna import, hvilket ju effektivast sker därigenom, att ländets egna odlare sättas i stånd att sända sin frukt i marknaden i sådant skick, att den kan konkurrera med den utländska. Det kan därför ej gärna framställas något berättigadt klander mot, att allmänna medel användas, när det gäller att bringa ordning i den svenska frukthandeln.

Jag yttrade nyss, att en omläggning af hushållningssällskapens verksamhet, hvad fruktodlingen angår, vore nödvändig, om en lönande fruktodling skulle kunna komma till stånd. Men med en omläggning af verksamheten i antydd riktning följer äfven en förändring af själfva arbetssättet. Hittills har ju detta bestått däri, att de i sällskapet tjänst anställda trädgårdsmästarna fått resa omkring i resp. län och verkställa plantering och i någon mån äfven beskärning af fruktträd.

Redan detta arbete har varit alldeles för mycket för länsträdgårdsmästaren. Han har rätt och slätt ej kunnat utföra detsamma så, som önskligt vore. Man måste nämligen betänka, att planterings-tiden i våra nordliga trakter om våren vanligen ej varar längre än fjorton dagar, högst tre veckor. Om hösten kan man visserligen plantera något längre tid eller omkring en månad, men det är nu så, att jorden, som skall användas för plantering, vanligen först under hösten och förvintern kan förberedas för planteringen, hvaraf åter följer, att det öfvervägande antalet planteringar måste företagas på våren. Då man nu vet, hur olika våren inträder olika år, hurusom man på den ena platsen kan verkställa plantering långt tidigare än på en bredvid liggande, samt hurusom väderleken mången gång flera dagar i sträck under den korta planteringstiden kan vara otjänlig för plantering, är ju lätt att inse, att det endast kan vara ett fåtal planteringar, som en länsträdgårdsmästare är i tillfälle att utföra i rätt tid och vid lämplig väderlek. Nu är det dock så lyckligt, att planteringar kunna utföras äfven vid mindre lämplig tid, och därför hinner också länsträdgårdsmästaren med att plantera åtskilligt, ehuru väl resultaten kunnat blifva väsentligt bättre, om man varit i tillfälle att välja tid för planteringen.

I afseende på beskärningen kan ju länsträdgårdsmästaren omöjligen hinna med allt beskärningsarbete i sitt distrikt, och för öfrigt blir han väl icke hvarje år anmodad att verkställa beskärningen i de olika trädgårdarna. Men, nu vet ju en hvar, som något sysslat med hithörande saker, hur viktigt det är, att särskildt under de första åren efter planteringen fruktträden årligen beskäras. Äfven här-

vidlag är sålunda det nuvarande arbets-sättet mindre lyckligt.

De viktigaste uppgifter, som hittills ålegat länsträdgårdsmästarna, nämligen plantering och beskärning af fruktträd, hafva de strängt taget icke på ett fullt tillfredsställande sätt kunnat gå i land med; detta icke sagdt såsom något slags klander riktadt mot denna arbetsamma kår af trädgårdsmän, utan på grund af att deras uppgift i och för sig varit alldeles för vidtomfattande för att på ett fullt tillfredsställande sätt af dem kunna lösas.

Men vore det då meningen att länsträdgårdsmästarna för framtiden icke skulle få något med fruktträdsplantering och beskärning att skaffa? Nej, visst icke. Det är blott det direkta handläggandet vid dessa arbeten, som de böra befrias från, för att i stället odeladt få ägna sig åt undervisningsverksamhet, icke blott uti hvad fruktträds beskärning och plantering angår utan i allt hvad fruktodling beträffar.

Men åt hvilka skulle länsträdgårdsmästaren meddela undervisning? Icke kan det väl sättas i fråga att han skulle meddela undervisning i fruktodlingens alla detaljer åt en hvar, som äger några fruktträd. Nej, visst icke. Det fanns visserligen en tid, då man var sangvinisk nog att tilltro våra skolmästare å landsbygden att äga förmåga att bibringa alla folkskolans alumner nöjaktig insikt i trädgårdsskötsel. Numera torde man dock allmänt ha kommit till insikt om, att man lika litet kan tvinga alla folkskollärare att intressera sig för trädgårdsskötsel och lämna fullgod undervisning i detta vidtomfattande ämne, som man kan förmå alla folkskolebarn att med intresse tillgodogöra sig undervisningen däri. Det är ju

en gång så, att den ene har intresse för ett, den andre för ett annat. Detta hindrar dock icke, att jag kan vilja draga fördel äfven af en odling, som jag själf saknar tid att så grundligt sätta mig in i, att jag utan främmande hjälp skulle kunna bedriva densamma.

Just så är förhållandet med fruktodlingen. Denna lämpar sig i allmänhet icke att bedrivas såsom hufvudnäring, och jag tviflar på, att det ens finns någon fruktodlare i vårt land, som funnit sin utkomst uteslutande såsom sådan. »Jordbruk och fruktodling måste bedrivas tillsammans, om den senare skall blifva riktigt lönande», sade mig häromdagen en af landets största fruktodlare, och jag gifver honom obetingadt rätt. Just jordbrukarna ha största utsikterna att af fruktodlingen göra sig en gifvande binnäring.

Men, då gifvetvis jordbrukarna i främsta rummet måste ägna sig åt sin hufvudnäring och endast i rena undantagsfall kunna tänkas vara så intresserade för fruktodling, att de göra sig fullt förtrogna med dess alla detaljer, och det, hvad de mindre bland dem beträffar, naturligtvis ej kan komma ifråga, att de i sin tjänst kunna anställa en i fruktodling fullt kompetent person, finns intet annat öfrigt än att fruktodlarna exempelvis i hvarje församling, sammansluta sig till en förening, i hvars tjänst sedan anställes en i fruktodling väl förfaren person med uppgift att sköta alla föreningsmedlemmarnas frukt-trädgårdar. Sådana sammanslutningar, fruktodlareföreningar kallade, finnas redan i flera län, och det torde väl ej dröja så länge, förrän de kommit till stånd i alla de fruktproducerande provinserna.

Innan jag går vidare, skall jag be få nämna något om, hur man gått tillväga vid

bildandet af dylika föreningar i Östergötland, där den första fruktodlareföreningen bildades hösten 1901, och i Blekinge, föregångslänen i detta afseende inom landet. Äfvenså ber jag få meddela något om arbetssättet inom dessa föreningar och slutligen något om de redan vunna resultaten.

I Östergötland anslår hushållningssällskapet 20 kronor och i Blekinge 15 kronor till de första omkostnaderna för hvarje fruktodlareförening, som bildas, hvarjämte gratis tillhandahållas trycksaker såsom stadgar, trädskötarekontrakt o. dyl. Föreningarna kommo till stånd på så sätt, att länsträdgårdsmästarna eller trädgårdskonsulenterna, som de numera i dessa län kallas, på resp. hushållningssällskaps bekostnad reste omkring och höllo föredrag i de olika trakterna samt bildade föreningar. Därvid lade man synnerligen stor vikt vid att erhålla för fruktodling verkligen intresserade personer som ordförande i föreningarna. Icke så sällan åtogo sig prästerna dessa befattningar, och, vågar man döma efter resultaten, som vunnits vid de utställningar, hvori åtminstone de östgötska fruktodlareföreningarna deltagit, så synes valet af präster som ledare af dessa föreningar varit för fruktodlingen synnerligen lyckligt.

Af icke mindre vikt för framgången af en fruktodlareförenings verksamhet är att lämpliga personer utses till trädskötare.

Den, som antages härtill, bör ha ett verkligt intresse för fruktodlingen, vara villig att förskaffa sig de kunskaper, som en duglig trädskötare måste besitta, samt slutligen vara någon smula handelsman. Han bör fritt kunna disponera sin tid, så att han är i tillfälle att i rätt tid utföra sina åligganden som trädskötare. Lämpligast torde sådana personer vara,

som äro kunniga i något handverk eller som på annat sätt kunna förskaffa sig sin utkomst å de tider, då arbete i fruktträdgårdarna ej i tillräcklig grad förefinnes. I Östergötland och Blekinge påträffar man sålunda bland trädskötarna murare, målare, snickare, skomakare, skraddare, stenhuggare, men äfven hemmansägare, småbrukare och jordbruksarbetare.

Trädskötarnas ändamålsenliga utbildning för sitt kall är helt naturligt af stor vikt. Denna undervisning, som hufvudsakligen bör vara af praktisk art, så att de blifvande trädskötarna må kunna förvärfva sig erforderlig vana vid handläggandet af alla de olika arbeten, som de sedan få att utföra, bör så långt som möjligt är, meddelas af länsträdgårdsmästaren, under hvars öfverinseende trädskötarna sedan skola stå. Minst tvänne kurser, nämligen en om hösten och en om vintern, måste en trädskötareaspirant genomgå, innan han kan tillåtas att taga någon själfständig befattning med fruktträdens skötsel. Men sedan är det nödvändigt, att trädskötaren, efter att något år arbetat på egen hand, sättes i tillfälle att ånyo genomgå de olika kurserna, så att han må kunna förkofra sina kunskaper och för öfrigt hållas å jour med utvecklingen å fruktodlingens område.

I Östergötlands län utbildas trädskötarna vid Adelsnäs trädgårdsskola, där särskildt därför afsedda kurser årligen anordnas, nämligen en i september om fyra dagar, hvarvid fruktskördarnas behandling och användning studeras, samt en i februari om tio dagar i trädbeskärning etc. Såsom lärare vid dessa kurser tjänstgöra bl. a. samtliga trädgårdskonsulenterna i länet. I Blekinge sker trädskötareutbildningen på ungefär liknande sätt under

trädgårdskonsulentens ledning. Från och med innevarande höst komma, som bekant torde vara, på föranstaltande af Kungl. Landtbruks-Akademiens och närmast under ledning af lärare vid dess trädgårdsskola å Experimentalfältet dylika kurser att anordnas vid Gripsholms slottsträdgård. Dessa kurser äro närmast afsedda för deltagare från Mälarelandskapen.

Trädskötarnas utbildning bör helt bekostas af hushållningssällskapet. Då vid de kurser, som genom Kungl. Landtbruks-Akademiens försorg komma att gifvas vid Gripsholm någon kursafgift ej ifrågakommer, inskränka sig alltså samtliga utgifter till omkostnaderna för resa och vivre såväl för trädskötareaspiranterna som för de vid undervisningen biträdande länsträdgårdsmästarna.

I Östergötlands län beviljar hushållningssällskapet kursdeltagarna fria resor samt ett dagtraktamente af två kronor.

När den af en förening utsedde trädskötaren behörigen genomgått de för hans utbildning såsom sådan afsedda kurserna, anställs han medels skriftlig uppgörelse i föreningens tjänst.

Det i Blekinge län gällande fruktträdskötarekontraktet, hvilket i hufvudsak äfven kommit till användning i de skånska länen, innehåller följande bestämmelser:

- »1) Aftalet gäller tills uppsägning från någondera sidan sker minst tre månader före 1 januari eller 1 juli.
- 2) Trädskötaren åligger att själfständigt utföra alla till fruktträdens skötsel hörande arbeten i enlighet med den undervisning, som kommer att meddelas honom af trädgårdskonsulenten och i den ordning, som af föreningens styrelse bestämmes.
- 3) I aflöning uppbär trädskötaren i allmänhet 25 öre i timmen jämte vivre eller 35 öre på egen kost, hvaraf 20 resp. 30 öre erläggas af rekvirenten

och resten, d. v. s. 5 öre ur för-
eningskassan, d. v. s. hushållnings-
sällskapet.

- 4) I en tjänstebok, som tillhandahålles af föreningen, skall noggrant införas anteckningar om utförda arbeten, arbetstid och uppuren ersättning, betydadt af rekvirenten, och skall boken, när helst det påfordras, uppvisas för den person, som styrelsen inom sig utser som kontrollant i och för arbetsordningen, samt för trädgårdskonsulenten för granskning af arbetenas utförande.
- 5) Vid påfordran är trädskötaren skyldig att på föreningens bekostnad deltaga i förekommande undervisningskurser.
- 6) Föreningen tillhandahåller nödiga arbetsredskap, hvilka trädskötaren är skyldig att väl vårda och icke bortlåna.
- 7) Enär föreningen bekostar utbildningen och verktygen, äger icke trädskötaren utföra arbeten i fruktträdsskötsel hos icke medlemmar utan särskildt tillstånd af styrelsen.»

I Blekinge bidrager hushållningssällskapet till fruktträdskötarnas aflöning med 5 öre pr timme. Detta har visat sig vara fördelaktigt på så sätt, att hushållningssällskapet genom sin trädgårdskonsulent därigenom alltiämt förblir i tillfälle att kontrollera föreningarnas verksamhet.

I Östergötland, där hushållningssällskapet icke bidrager till trädskötarnas aflöning, har det däremot inträffat, att en förening, som vuxit sig stark nog, alldeles frigjort sig från hushållningssällskapets öfverinseende, något som visat sig vara ofördelaktigt för det gemensamma arbetet för fruktodlingens höjande i ett län.

Rörande resultaten af fruktodlareföreningarnas verksamhet i Östergötland och Blekinge tillåter jag mig anföra några utdrag ur resp. trädgårdskonsulenters redogörelser för 1906, hvilka redogörelser finnas införda i Sveriges Pomologiska Förenings årsskrift för nämnda år.

Trädgårdskonsulenten Mellin i Östergötland skrifver sålunda bl. a.:

»Allt sedan den första fruktodlareföreningen år 1901 bildades i Östergötland, ha dessa föreningar haft att glädja sig åt stor tillslutning och blifvit mycket populära i bygderna.

Intresset för en nästan förbisedd odling har genom dessa föreningars verksamhet väckts till lif och utvecklats, och man börjar nu mera allmänt betrakta fruktodlingen såsom en af jordbrukets allra viktigaste och mest inkomstbringande binärningar.

Föreningarnas antal i vårt län uppgår nu till fyrtio med sammanlagdt något öfver tusen medlemmar. Hvarje förening har sin trädskötare, hvars uppgift är att vara medlemmarna behjälplig vid alla inom trädgården förefallande arbeten.

Trädskötaren, som på hushållningssällskapets bekostnad genomgått en kurs i trädbeskrifning, frukts behandling och konservering m. m. vid Adelnäs Trädgårdsskola, uppbär af rekvirent 25 öre pr timme jämte kost och logi. Alla utförda arbeten äfvensom därvid använd tid antecknas noga i tjänstgöringsboken, i hvilken äfven rekvirenten, sedan arbetet fullbordats, inskrifver sitt namn. Denna bok åligger det trädskötaren att uppvisa för distriktets trädgårdskonsulent eller för föreningsordföranden, hvilka tillse, att alla arbeten äro ordentligt utförda. Hvilken stor hjälp, vi trädgårdskonsulenter hafva af dessa trädskötare, är lätt att inse. Så upptagna, som vi äro, kunna vi ej avsluta vårt arbete på hvarje ställe, utan måste öfverlämna afslutandet åt trädskötaren, sedan han erhållit erforderliga instruktioner. Trädskötarnas bokförda förrättningsdagar under det gångna året uppgå till något öfver 800.

Sextio föredrag hafva under samma tid hållits inom föreningarna öfver olika till fruktodlingen hörande ämnen, i fjer särskildt om fruktens skörd, sortering och förpackning.

Ett af föreningarnas viktigaste syftemål är emellertid att söka åvägabringa en lönande afsättning och användning för frukten. Hvad nu särskildt frukthandeln be-

träffar, har det hittills varit oss omöjligt att på ett tillfredsställande sätt ordna densamma. Svårigheterna, som lagt sig hindrande i vägen, hafva varit för många och stora, och att med ett slag undanröjda desamma har icke varit möjligt, men jag vågar hoppas, att vi nu äro på god väg att lyckas.

En stor svårighet är det virrvarr af fruktsorter, som finnes i våra trädgårdar, men icke mindre hindrande verkar okungheten om lämpliga behandlings- och inpackningsmetoder för den skördade frukten.

Att okungheten om fruktens skördande, sortering och salubjudande nu emellertid kan anses vara på god väg att försvinna, därom vittna våra fruktodlareföreningars utställningar i Norrköping och Stockholm sistförflutna höst. Icke blott ett stort antal pris tillerkändes dem där, utan äfven, hvad som ännu bättre var, många fördelaktiga affärsuppgörelser kommo till stånd. Man kan sålunda nu anse tiden vara inne att på allvar göra något för frukthandelns ordnande inom länet.

Början härtill gjordes redan förra året genom upprättandet af en förmedlingsbyrå för försäljning af frukt med säte i Norrköping. Östgöta landtmäns Centralförening hade godhetsfullt åtagit sig att kostnadsfritt sköta densamma. Jag tror, att vi kunna vara belåtna med denna byrå, ty många affärer förmedlades där till full belåtenhet för både odlare och köpare.

Genom att sprida kännedom om fruktens användning i hushållet bidraga vi äfven till att ordna och reglera frukthandeln, ty, därigenom att den utsorterade frukten äfvensom fallfrukten användes till allehanda ändamål inom hushållet, afhålles från marknaden en massa sämre sådan, som endast fördärfvar handeln och misskrediterar den svenska frukten.

När därför en fruktodlareförening genom inträdes- och årsavgifter samlat ett tillräckligt stort kapital, köpas en fruktkvarn och en fruktpress, och sedan göres det vin eller cider af den sämre frukten. Trädskötaren går nu i sällskap med press och kvarn rondan bland medlemmarna i tur, som de anmält sig. Men icke blott

fruktvin fabriceras af trädskötaren, han intager äfven matmors plats vid spisel, där mos, gelé m. m. tillredes och frukt torkas.

Med det ofvan anförda har jag velat lämna en liten antydning om våra fruktodlareföreningars verksamhet och vill nu endast tillägga, att, om en trädgårdskonsulent eller länsträdgårdsmästare med framgång skall kunna arbeta på fruktodlingens höjande inom ett län, måste han ovillkorligen äga stödet af fruktodlareföreningar.»

Trädgårdskonsulenten Linde i Blekinge skriver bl. a. följande:

»Under år 1906 hafva inom länet bildats tio nya föreningar, så att antalet vid årsskiftet är tjuugo stycken. Dessa hafva sammanlagdt 530 medlemmar, alltså ett medelantal af 26 stycken. De tre starkaste föreningarna hafva resp. 41, 40 och 39 medlemmar.

Dels för bildande af föreningar, dels vid sammanträden i desamma hafva hållits trettioåtta föredrag.

Inom föreningarna hafva under hösten kurser anordnats för allmänheten med praktiska demonstrationer i sortering och förpackning af frukt; resultatet af desamma syntes bäst vid fruktutställningen i Stockholm förliden höst. Kurser, särskildt afsedda för trädskötare, hafva anordnats under 39 dagar på lämpliga ställen inom resp. föreningsområden, men dessutom har sörts för, att de så vidt möjligt kommit med vid hvarje förrättning inom deras föreningsområden för att därvid erhålla undervisning. Denna utslutande praktiska undervisning har omfattat rensning och gallring af äldre fruktträd, beskärning af unga träd, besprutning, omympning, uppmätning, utstakning och plantering samt fruktens behandling vid nedtagning, sortering och förpackning för försändning.

Trädskötarna hafva under året varit sysselsatta sammanlagdt 7,262 timmar. De tre mest anlitade hafva resp. 845, 742 och 736 timmar.

Åtskilliga exempel bevisa tydligt, att den minskade insektsvärningen i fruktträdgårdarna under året till stor del kan

tillskrifvas de grundliga skyddsåtgärder genom besprutning, som vidtagits öfverallt inom föreningarna. Förutom arbeten, direkt hörande till fruktträdens skötsel såsom rensning, gallring, beskärning och besprutning, hafva inom flera föreningar i större skala påbörjats omympning af äldre fruktträd, som då i regel förvandlats till Gravensteiner och Akerö-äpple, ett arbete, som nog snart kommer att bära i dubbel bemärkelse »värdefull frukt».

Den största svårigheten vid försäljning af frukt för dem, som icke hafva goda afsättningsorter i närheten, är just den, att man i allmänhet i trädgårdarna har ett sådant virrvarr af sorter, stundom lika många olika sorter som antal träd. Genom att nu medels omympning förvandla de mindre värda träden till värdefulla fruktsorter kan detta så allmänna fel redan inom några år vara afhjälpt, hvarigenom värdet af trädgårdens afkastning blir mångdubbelt större och afsättningen betydligt lättare.

Genom föreningarnas försorg hafva af dess medlemmar anskaffats och planterats tusentals fruktträd, hvarvid genom den gemensamma rekvisitionen icke blott den allra bästa vara erhållits till billigaste pris, utan också öfver allt sortvalet blifvit ensartadt, hvarigenom fruktens afsättning blir betydligt lättare, när alla dessa träd en gång börja bära frukt.

Huru viktig denna inskränkning i sortvalet är, syntes bäst vid fruktutställningen i Stockholm, där några få sorter rönt lifligaste efterfrågan och betaltes långt högre, än de voro värda, under det att andra i sig själfva mycket finare men för köparna obekanta knappast kunde säljas.

Vårt läns deltagande i nämnda utställning kan ju med rätta betecknas som en succés, och detta är uteslutande att tillskrifva föreningsorganisationen, ty i fråga om rik tillgång på vacker frukt hade säkert flera landskap kunnat distansera oss.

För att nu på billigaste sätt kunna åstadkomma det i nämnda utställningsprogram föreskrifna packmaterialet rekviderades för

medel, som förskotterades af hushållnings-sällskapet, tvänne vagnslaster, 10,000 kg., lädännen från Ätvidabergs snickerifabrik och tillhandahöllos fruktodlareföreningarnas medlemmar till ett pris af 70 öre pr 100-literslåda och 50 öre pr 50-literslåda inclusive kostnaderna för omexpediering i småposter i Karlshamn. En förut hemtagen mindre profsändning betingade 40 proc. högre pris på grund af dyrare frakt vid mindre parti. Därefter anordnades de förut omnämnda kurserna med praktiska demonstrationer i sortering och förpackning, först särskildt för trädskötare och sedan inom resp. föreningsområdet för allmänheten. Resultatet häraf blef sedermera, att vid utställningen nära 75 proc. af utställarna från Blekinge erhöello pris, fastän bedömningen af sortering och förpackning var synnerligen sträng. En granskning af prislistan visar, att de flesta priserna utfallit på de orter, där deltagandet i de nämnda kurserna varit lifligast. För att åstadkomma billigaste fraktkostnader samlades allt utställningsgodset från hela länet till Karlshamn och Karlskrona, därifrån det i vagnslastsändningar afgick till Stockholm.»

Såsom af dessa redogörelser torde framgå ha fruktodlareföreningarna under de få år, de existerat, redan i väsentlig grad bidragit till fruktodlingens befrämjande i nämnda län. Som ett annat exempel härpå tillåter jag mig nämna några siffror från den stora fruktutställningen i Stockholm 1906. Endast af den å denna exponerade frukten försåldes från Blekinge län för 3,031 kr., från Östergötlands för 2,123 kr., häri ej medräknade alla de köpeaftal, som vid utställningen uppgjordes om frukt, som fanns hemma hos utställarna. Närmast dessa län kommo Stockholms och Södermanlands med resp. 1,062 kr. och 973 kr. Men, då frukten från de båda sistnämnda länen så godt som hufvudsakligen kom från de stora slotts-, herregårds- och villaträdgårdarna, härstammade den blekingska och

den östgötska frukten till öfvervägande del från småbrukarnas och handtverkarernas trädgårdstäppor.

På tal om fruktutställningar kan jag ej underlåta att framhålla vikten af, att sådana under hvarje rikt fruktår länsvis anordnas på lämpliga platser. Hushållningssällskapet i Östergötlands län har redan anordnat flera sådana på olika trakter inom länet. Dylika länsutställningar äro af den största betydelse i det afseendet, att fruktodlarna lätt kunna komma dit och sålunda få tillfälle att taga kännedom om ändamålsenliga inpackningsmetoder o. dyl. samt anställa jämförelser.

Den inpackade handelsfrukten bör vid dessa utställningar gifvetvis vara hufvudsak, och fruktodlareföreningarna få sålunda här tillfälle att täfla med hvarandra.

I Östergötland och Blekinge har man inrättat vandringpris afsedda för fruktodlareföreningarna, och erfarenheten har redan visat, att dessa varit till stor nytta. Genom att vid prisbedömningen använda poängsystemet kan man vidare tydligt påpeka eventuella brister, vare sig hvad fruktens beskaffenhet, behandling, sortering och inpackning eller hvad emballaget beträffar.

Då det helt naturligt vore af stor vikt, att dessa länsutställningar anordnades efter en gemensam plan för hela riket, har Sveriges Pomologiska Förening under senaste året varit sysselsatt med utarbetandet af en dylik plan såväl för länsutställningar som för en större hela riket omfattande utställning i hufvudstaden.

Som redan blifvit antydt, blir länsträdgårdsmästarens verksamhet, i och med detsamma som fruktodlareföreningarna komma till stånd, väsentligt olika mot

förut. Denna kommer nämligen att till hufvudsaklig del blifva af undervisande art, i det att han får att öfvervaka trädskötarnas arbeten. När han t. ex. under planteringstiden kommer till en ort, där fruktodlareförening finnes, har han blott att ordna planteringen samt sätta densamma i gång, sedan kan trädskötaren slutföra arbetet. På samma sätt med beskärning o. dyl. arbeten. När skördetiden kommer, har han att tillse, att trädskötarna behandla och inpacka frukten på lämpligt sätt, och slutligen får han vara behjälplig vid fruktens försäljning. Med ett ord, under det att länsträdgårdsmästaren hittills haft att personligen handlägga de olika arbeten, för hvars utförande hans hjälp anlåtats, har han, sedan fruktodlareföreningarna kommit till stånd, hufvudsakligen att visa, huru arbetena skola utföras, äfvensom att tillse att de också blifva på rätt sätt utförda. I den mån trädskötarna hinna förvärfa sig erforderlig vana vid utförandet af sina göromål, blir naturligtvis länsträdgårdsmästarens arbete lättare, men i samma mån stegras också intresset för fruktodlingen, så att man behöfver nog icke befara, att länsträdgårdsmästaren, för så vidt han nämligen är verkligt intresserad för sin sak, kommer att sakna sysselsättning. Erfarenheten från Östergötland och Blekinge har just visat, hurusom trädgårdskonsulenternas arbete väsentligt ökats, sedan fruktodlareföreningarna där kommit till stånd.

Af det anförda torde tydligt framgå, hvilken betydelse fruktodlareföreningarna redan fått i de län, där de kommit till stånd. Inseende detta har man äfven i de skånska länen under sistförflutna vinter bildat ett flertal föreningar, och i flera andra län såsom i Skaraborgs, Öre-

bro, Uppsala har man redan fått dylika föreningar, om ock i mindre skala, till stånd.

Särskildt hvad Södermanlands län beträffar, tala många skäl för, att fruktodlareföreningar där skulle komma att blifva af utomordentligt stor betydelse för fruktodlingens befrämjande. Inom betydliga områden i detta län kan nämligen en lönande fruktodling bedrivas. Ingenstädes i hela vårt land torde t. ex. Åkeröäpplet gå så väl till som just här. Då detta ypperliga äpple städse står högt i pris och åtminstone f. n. näst Gravensteiner röner största efterfrågan, borde massodling af detsamma här komma till stånd. I de södra länen lämnar nämligen denna sort alltför ojämna skördar för att med framgång kunna odlas i större skala. Södermanland skulle därför kunna fylla nästan hela landets behof af särskildt detta äpple.

Vidare bör fördelen af att vara i närheten af hufvudstaden, landets största afsättningsort för frukt, tagas i betraktande. De sörmländska fruktodlarna äga just däri en betydlig fördel framför sina sydsvenska kolleger. Genom sammanslutning fruktodlarna emellan, skulle emellertid af-

sättningen af frukten betydligt underlättas. Det är ju lätt att inse, hvilka svårigheter den mindre fruktodlaren har, när han skall sälja sin frukt, obekant som han är med ändamålsenliga inpackningsmetoder o. dyl. Svårigheterna blifva dessutom för hvarje år allt större, i samma mån som sammanslutningsidén söderut vinner terräng och frukten i allt bättre och bättre skick kommer i marknaden, ty naturligtvis föredraga köparna väl behandlad och inpackad frukt framför sådan, som blifvit mindre väl behandlad.

Skola därför de sörmländska fruktodlarna trots de fördelar, de i vissa afseenden obestridligen äga framför sina kolleger i de sydligare provinserna, nu kunna bestå i täflan med dessa, så är det oundgängligen nödvändigt, att också de sammansluta sig i föreningar på sätt, jag här i korthet sökt antyda. »Många bäckar små göra en stor å», heter det, och i vår tid tror jag ingen, allraminst den mindre jordbrukaren, har råd att försumma en inkomstkälla, som mångt är just icke är att förakta. Och en sådan är just fruktodlingen, n. b. när den bedrivs rationellt.

